

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoite 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Kirjaukseen "Yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee määritellä käytettävissä olevat yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat sekä niihin liittyvät toimenpiteet opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin seuraamiseksi ja edistämiseksi mm. koulutukseen osallistumisen seurannan, poissaolojen ehkäisemisen ja niihin liittyvien toimenpiteiden sekä koulutuksen keskeytymistä ehkäisevien toimenpiteiden osalta., ehdotamme osallisuuden lisäämistä seurattavien asioiden listaan.

Korissa 3 todetaan, että ohjelman valmisteluun liittyvässä kuulemisessa nuoret toivat tarpeen koulupaineiden vähentämiseksi. Koulutusjärjestelmän rakenteet ovat keskeisimmässä roolissa kouluhyvinvoinnin kannalta. Rakenteet eivät tällä hetkellä tue lasten ja nuorten hyvinvointia koulussa, vaan kuormittavat niin oppilaita kuin koulujen henkilöstöäkin. Kirjauksiin tulisi nostaa keinoja ratkoa tätä rakenteellisella tasolla, esim. opetussuunnitelmassa, opettajankoulutuksessa ja resursseissa.

Oppimisen iloa, oppimista ja kouluviihtyvyyttä tulisi edistää ensisijaisesti koulun sisäisesti ja rakenteiden kautta. Yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa voidaan tuoda lisäarvoa, tässä tulee huomioida myös nuoris-, liikunta ja kirjastotoimijat. Oppilaitos ja koulunuorisotyötä on kehitetty ja rahoitettu viime vuosina, ja se mainitaan myös hallitusohjelmassa, ja sen tulisi näkyä myös tämän tavoitteen toimenpiteenä.

Nuori voi hyvin koulussa kohtaa olisi hyvä lisätä myös nuoren turvallisuutta koskevat asiat. Koulussa tapahtuvat väkivallan teot ovat lisääntyneet valtakunnallisesti. Myös asenneilmapiiri on kouluissa oppilaiden kesken tietyllä tapaa kiristynyt ja osa nuorista kokee ilmapiirin koulussa turvattomaksi, vaikei suoraan heihin itseensä kohdistuisi väkivaltaa (fyysistä tai henkistä).

Nuorten kuulemista ja osallistumista tulee koulu yhteisössä kehittää kokonaisvaltaisesti. Vain taidehankintoihin liittyvä osallisuuden kehittäminen vaikuttaa erikoiselta.

Tavoite 2. Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä

Kirjaus: ”Matalan kynnyksen harrastustoiminnan saatavuutta lisätään ja erityistarpeisten nuorten harrastuksiin pääsyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Vahvistetaan harrastusten saavutettavuuden tietopohjaa, erityisesti aistivammaisten ja erityistarpeisten nuorten näkökulmasta, mm. Harrastamisen Suomen mallin kehittämiseksi.” Suomessa joka viides oppilas ja harvaan asutuilla alueilla joka kolmas oppilas on koulukuljetusten piirissä. Näillä nuorilla ei ole välttämättä minkäänlaista realistista mahdollisuutta jäädä koulun jälkeen harrastamaan. Harrastustoiminnan järjestämistä koulupäivän sisällä tulee tarkastella uudestaan. Lisäksi julkisten liikenneyhteyksien puute on harrastamisen este, ja siihen tarvitaan uusia harrastamisen toteuttamistapoja ja kuljetusratkaisuja esim. koulu- ja harrastuskyytien yhdistämistä maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla. Monet kaupungit mahdollistavat harrastamisen ilmaisen paikallisliikenteen turvin.

Miten HSM toiminnan saavutettavuuden toteutumista käytännössä seurataan?

Perheiden kannustaminen harrastusten tukemisessa on tärkeää, ohjelmassa tulisi tarkentaa kenen tätä tukea tulisi perheille antaa. Perheitä ja lasten ja aikuisten vuorovaikutusta voisi tukea myös nuorten ja perheiden yhteisiä harrastamisen mahdollisuuksia lisäämällä.

Hallitusohjelmassa esiin nostettu nuorten heikentynyt lukutaito on VANUPOssa unohdettu täysin. Tavoitteessa 8 yleiset kirjastot tunnustetaan pedagogisen toiminnan ja tapahtumien järjestäjänä, mutta kirjastoa ei nähdä nuoren omaehtoisen lukutaidon ja -harrastuksen ylläpitäjänä, jolla voi olla organisoitua toimintaa suurempi vaikutus nuoren hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Valmiissa ohjelmassa tulee tunnistaa, että lukeminenkin on harrastus, jolla on monia hyvinvointivaikutuksia.

Kirjaus: Tuetaan erityisesti nuorten teatteritoimintaa osana kulttuurista nuorisotyötä sen vaikuttaviin näyttöihin perustuen.” Ehdotamme muutettavaksi kirjausta seuraavasti:

”Mahdollistetaan kulttuurin ja taiteen harrastaminen asuinpaikasta riippumatta sekä tuetaan kulttuurista nuorisotyötä, jolla vahvistetaan ilmaisutaitoa, luovuutta ja hyvinvointia kulttuurin ja taiteen keinoin.” Olisimme varovaisia luomaan tällaista suosikki- tai kilpailuasetelmaa eri taiteenlajien suhteen. Nuorten kulttuuria tukemassa. 2022:

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuorten_kulttuuria_tukemassa.pdf

Nuorten harrastamista on tuettava monipuolisesti, ottamalla huomioon liikunta, kulttuuri, kädentaidot, taide, lukeminen jne., ei pelkästään nostamalla yhtä harrastusmuotoa korostetusti esiin. Tavoitteena, että jokaisella nuorella olisi mielekästä tekemistä omien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Etsivä kulttuurinen nuorisotyö on terminä uusi ja hämmentävä, ja se tulee määritellä tarkemmin.

Tavoite 3. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

Kirjaus: Varmistetaan ohjauksella ja koulutuksella, että nuorille suunnatuissa palveluissa huomioidaan nuoren perhe ja muut hänelle tärkeät yhteisöt. VANUPO-kaudella tulisi kyetä seuraamaan oppivelvollisuuden laajentumisen myötä tapahtuvia vaikutuksia nuorten ja perheiden elämään esim. yhä varhaisempi kotoa poismuuttaminen, asumisen tukipalvelujen tarve, opiskelumahdollisuuksien epätasa-arvo.

Ohjaamotyylisen palvelun saatavuus ei ole alueellisesti kattavaa ja toiminnan laatu on vaihtelevaa. Nuorten mahdollisuuksia saada monialaisia matalan kynnyksen palveluja tulee edistää ja tukea myös

niillä alueilla, joissa Ohjaamoja tai muita vastaavia palveluita ei ole. Niiden järjestämisessä tulee hyödyntää jo olemassa olevia nuorten käyttämiä, nuorilähtöisiä toimintaympäristöjä, esimerkiksi nuorten työpajoja. Toiminnan vahvistamiseen ja alueellisesti kattavaksi saamiseksi tarvitaan valtakunnallista tukea. Monialaisuus on Ohjaamotoiminnan ydin, hyvinvointialueiden lisäksi tässä kohtaa olisi hyvä mainita myös kuntien/kaupunkien työllisyyspalvelut.

Tavoitteeksi asetetaan, että “uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti terveydenhuoltolaki, sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulainsäädäntö. Tässä työssä hyödynnetään VANUPO:n poikkihallinnollista yhteistyötä erityisesti nuorten palveluiden osalta”, jos tämä kirjaus liittyy hallitusohjelman kirjaukseen: “poistetaan lainsäädännöstä eri viranomaisten tiedonkulkuun liittyvät ongelmat”, tämä olisi syytä näkyä ohjelmassa. Hallitusohjelman kyseistä varsin tärkeää kirjausta ei ole huomioitu VANUPOssa.

VANUPOssa on kokonaan unohtunut lukutaidon merkitys nuorten tulevaisuuteen, opiskeluun, työllistymiseen jne. Heikko lukutaito estää työllistymisen. Lukukeskus on selvittänyt lukutaidon merkitystä työllistymiselle. Joka kolmas työllisyyspalvelujen asiantuntija arvioi, että on jättänyt työn tarjoamatta suomea äidinkielenään puhuvalle työnhakijalle heikon lukutaidon takia. Maahan muuttaneiden työnhakijoiden kohdalla näin arvioi jopa 83% vastaajista. Viimeisimmissä PISA-arvioinneissa yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta riittävänä lukutaidon tasona on pidetty vähintään suoritustason 2 saavuttamista. Suomessa tason 2 alapuolelle jäi useampi kuin joka viides (21,4 %) PISA-kokeeseen osallistunut oppilas. Lähde: Pisa 22, ensituloksia (OKM 2023). Suomessa on laadittu poikkihallinnollinen Lukeva kunta 2030 -ohjelma, jossa nuorten lukemiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoite 4: Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin

Ohjelmassa tulee paremmin huomioida, millä toimijataholla on mahdollisuus tosiasiallisesti vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen, esim. tavoite nro 4: Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin. Päihdepalvelujen saatavuudesta ohjelmassa on vain yksittäinen maininta, mutta myös päihdepalveluihin pääsy on olennaista. Tällä hetkellä palveluihin pääsy on ongelmallista mm. sen vuoksi, ettei ko. palveluja ole juurikaan räätälöity lasten/nuorten tarpeisiin. Lähinnä asia tulee huomioiduksi lastensuojelussa.

Tavoitteeksi tulisi asettaa nuoruuden kehitysvaiheen mielelle asettamien haasteiden tunnistaminen paremmin ja lisätään osaamista nuorisoerityistä osaamista mielenterveydentukemisesta laajasti nuoren parissa toimivien ammattilaisten keskuudessa.

Tavoite 5: Mielekäs vapaa-ajantoiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia

Kirjaus: Kulttuuriharrastukset tutkitusti tukevat nuoren mielen hyvinvointia. Osana lastenkulttuurin toimia käynnistetään kokeiluja, joilla lisätään 12-17-vuotiaiden nuorten kiinnostusta kulttuuritarjontaan ja taiteisiin. Etsivä kulttuurityö ohjaavana työotteena osana opiskeluhoiltoa ja

Ohjaamo-toimintaa mahdollistavat kulttuurin pariin ohjaamisesta hyötyvän nuoren nopean löytämisen ja ohjaamisen kulttuuriharrastuksen pariin.

On hienoa, että kulttuurin vaikutus hyvinvointiin tunnustetaan, ohjelmassa tulisi kuitenkin korostaa harrastusmahdollisuuksien monipuolisuutta. On tärkeää löytää nuorelle mielekäs, itseä kiinnostava harrastus eikä painottaakaan tiettyjä harrastusmuotoja toisten harrastusten kustannuksella. Harrastamisen avulla voidaan vahvistaa ja tukea nuorten hyvinvointia sekä fyysistä että psyykkistä.

Etsivä kulttuurityö ohjaavana työotteena osana opiskeluhoitoa ja Ohjaamo-toimintaa on mainittu ohjelmassa. Avoimeksi jää kuka on toimija, kenen tehtäväkuvaan etsivä kulttuurityö kuuluu opiskeluhoitossa ja ohjaamoissa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 6: Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuden yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla on edelleen tärkeää. VANUPOssa tulee olla tarkemmin mainittuna, miten vaikuttamismahdollisuuksia voidaan yhteistuumin kehittää. Vaikka toimielimet ovat lainsäädännössä mainittuna, niiden kehittämiseen on kiinnitettävä laajemmin huomiota konkreettisiin toimiin.

Ennakkovaikutusten arviointiin ja sen keinoihin (esimerkiksi lapsivaikutusten tai ympäristövaikutusten arviointi) tulee kiinnittää ja kannustaa VANUPO:n kaltaisessa asiakirjassa. Lisäksi tulee huomioida kolmannen sektorin osuus osallisuuden edistämisessä ja toteuttamisessa.

Tavoite 7: Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat

Ankkuritoiminnan toteutumisessa on paikallisesti suurta vaihtelevuutta, erityisesti pienemmissä kunnissa ankkuritoiminta ei toteudu. Alueellinen tasavertaisuus tulee turvata.

Ehdotetaan lisättäväksi toimenpiteisiin kirjaus: Kuntien tehostettua nuorisotyötä vahvistetaan. Tehostetulla nuorisotyöllä tarkoitetaan aikuisen läsnäolon ja saavutettavuuden vahvistamista nuoria koskeissa kriisitilanteissa ja sen jälkeisessä nuorisotyössä.

Tavoite 8: Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

Kirjaus: Vahvistetaan nuorten resilienssiä haastavien tilanteiden kohtaamisessa selkeyttämällä ja kasvattamalla nuorisotyön roolia yhteisöllisyyden vahvistajana. Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä kehitetään edelleen, ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulussa tehtävää nuorisotyötä kehitetään monialaisesti. Tähän suunnattua rahoitusta tulee yhtenäistää, kehittämistä on haastanut useammalta taholta tulleet päällekkäiset rahoitukset.

Liikunnan ja nuorisokulttuurin välistä yhteyttä tulisi vahvistaa. Liikunta- ja nuorisotilojen suunnittelussa tulee huomioida paikallisuus ja nuorten osallistamisella on iso merkitys niiden menestymisessä. Nämä kaksi asiaa mielletään Suomessa monesti kahdeksi erilliseksi asiaksi ja esim. tilojen näkökulmasta puhutaan nuoriso- ja liikuntatiloista. Monessa muussa Pohjoismaassa on

menestyksekkäästi onnistuttu yhdistämään nämä kaksi teemaa/tilaa ja niiden suosio on tavoittanut sellaisia käyttäjiä, jotka eivät muuten osallistuisi esim. ohjattuun harrastustoimintaan. Keskeinen asia näiden menestykseen on ollut paikallisten nuorten osallistaminen koko prosessin aikana. Nuorilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa tilojen suunnitteluun ja niissä tapahtuvaan toimintaan, jolloin niihin sitoudutaan ja ne koetaan omiksi.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Tähän ehdotetaan lisättäväksi että, nuorisolain mukaan nuorisotoiminnalla tarkoitetaan nuorten omaehtoista toimintaa. Nuorten omaehtoisen toiminnan edistäminen on myös nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävä. Myös tähän tarvitaan VANUPO:n osoittama linjaus.

Nuorisotyön onnistumisen edellytyksiä vahvistaa, että sitä toteutetaan yhä enemmän monialaisessa yhteistyössä eri yhteistyökumppanien, kuten opetus-, sosiaali- ja liikuntatoimen sekä poliisin kanssa. Tähän ehdotetaan lisättäväksi yhteistyökumppaniksi myös kirjastot.

Maakunnissa toimiva aluekoordinaatio on todettu mainioksi tavaksi kehittää nuorisotyötä alueellisesti, ja on hienoa, että se on nostettu VANUPO:ssa esiin. Aluehallintovirastot rahoittavat ja ohjaavat aluekoordinaattoreiden toimintaa. Koordinaatio-toimintaa tulee tulevaisuudessa kehittää ja vahvistaa edelleen alueiden tarpeiden mukaan.

Kunnallinen perusnuorisotyö

On hienoa, että kunnallinen perusnuorisotyö tunnustetaan ja tunnistetaan tärkeäksi osaksi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa. Yhtenäinen termistö nuorisotyön kentällä vahvistaa työn tunnettuutta. Termistöstä olisi hyvä päästä yhteisymmärrykseen nuorisotyön toimijoiden kanssa, puhutaanko perusnuorisotyöstä vai esim. avoimesta nuorisotyöstä, jos vastinparina on kohdennettu nuorisotyö.

Kunnallisessa nuorisotyössä on haasteita löytää ammattitaitoisia työntekijöitä avoimena oleviin tehtäviin. Haasteita on monia palkkauksesta työaikoihin, mutta kunnallisen nuorisotyön kehittämisprosessissa olisi syytä tarkastella myös vastaako nuorisotyön koulutus tämän päivän nuorisotyön vaativuuteen. Ehdotamme nuorisotyön koulutuksen laadun arviointia ja kehittämistä lisättäväksi kehittämistyön tavoitteisiin.

Kehittämisprosessin tavoitteeseen “edistää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista: nuorisolain tavoitteen mukaisesti kiinnitetään huomiota syrjinnän ehkäisemiseen, esteettömyyden varmistamiseen, sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseen”, tulisi lisätä nuorisotyön alueellinen yhdenvertaisuuden toteutuminen.

Painopisteet nuorisolaan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki – otsikon alle, pitää huomioida myös nuorisotyön esihenkilötaitojen lisääminen. Pienillä paikkakunnilla ei ole ollut laittaa resursseja johtamiskoulutukseen. Pienten kuntien haasteena on myös se, että esihenkilöt / vastaavat ovat itsekin monen toimialan viranhaltijoita ja eri toimialojen johtaminen vaatii aikaa perehtyä nuorisotyön sisällön tuntemukseen, sen johtamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi esihenkilöiden vaihtuvuus on suurta.

Osaamiskeskustoiminta tulee huomioida kaksikielisesti. Toiminnassa tulee huomioida myös saamen kielet ja monikulttuurisuus.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Tavoitteita on ohjelmassa esitetty runsaasti. Suurilta osin ne ovat yleisluonteisia, ne jäävät toisiinsa nähden irrallisiksi ja ne ovat eritasoisia. Niistä ei myöskään ilmene kenen vastuulla tavoitteen koordinointi on, eikä toimijoiden keskinäistä vastuuta ja roolia ole konkretisoitu. Ohjelmassa on tunnistettu erilaisia haasteita esim. digilaitteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat, arjen hallinnan taidot, käyttäytyminen (rikollisuus, vihapuhe). Ohjelmassa ei kuitenkaan konkretisoida miten tunnistettuihin haasteisiin on tarkoitus vastata. Ohjelmassa pääosin todetaan, että niihin voidaan vaikuttaa, mutta konkretia jää vähäiseksi.

Ohjelma hyötyisi siitä, jos tavoitteita koostettaisiin laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja tavoitteet toimenpiteineen aikataulutettaisiin eri vuosille. Toimenpiteet ”koreissa” ovat eritasoisia. Esimerkiksi kulttuurin osalta toimenpide-ehdotukset ovat hyvin yksityiskohtaisia muihin hallinnon aloihin nähden.

Ohjelman alussa tulisi mainita, miten ohjelmaa seurataan ja arvioidaan. Nuorisolaissa sanotaan, että ohjelman toteutumista seurataan ja ohjelma tarkistetaan tarvittaessa. Valtioneuvoston asetuksen 211/2017 nuorisotyöstä ja -politiikasta pykälän 3 mukaan valtion nuorisoneuvosto laatii kerran hallituskaudessa valtioneuvostolle arvioinnin valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toteutumisesta ja tekee esityksiä ohjelman mahdollisista muutostarpeista.

Aluehallintovirasto on mainittu ohjelmassa neljä kertaa, mutta virastolle ei ole osoitettu yhtään tehtävää. Valtioneuvoston asetuksen 211/2017 nuorisotyöstä ja -politiikasta ensimmäisen pykälän mukaan nuorisotyön ja -politiikan aluehallinnon tehtäviin kuuluu valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan alueellinen toimeenpano ja kehittäminen. Tämä olisi hyvä mainita ohjelmassa.

Hyvänä asiana todettakoon, että VANUPO-ohjelmassa pyritään yhteensovittamaan muiden ohjelmien toimia ja tunnistetaan muut nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseen liittyvät strategiat, ohjelmat ja prosessit. Tavoitteet ja toimenpiteet sovitetaan yhteen ja niiden toteutumista seurataan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman avulla. Ohjelmassa lukijaa helpottaa, jos kaikki ohjelmat, joihin tässä viitataan, on linkitettyinä sähköiseen versioon ja lopuksi koottuna yhteen.

VANUPO-kokonaisuuden tulee huomioida kestävän kehityksen periaatteet; ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen. Nämä teemat voisivat sopia pitemmän tähtäimen ”tiekarttaan” ja toimenpideohjelmaan myös nuorisopolitiikassa.

Yhteistyöpyrkimykset eri ministeriöiden ja eri tahojen kanssa ovat vaikuttavuuden kannalta olennaista ohjelman tavoitteiden toteuttamisen kannalta. Ohjelman toteutumisen kannalta on olennaista myös se, millaisella mandaatilla ohjelman ohjaus toteutetaan, mihin perustuu eri toimijatatahujen velvoite toimia sekä miten ohjelma tavoitteineen ja toimenpide-ehdotuksineen jalkautetaan kentälle.

Ohjelmassa käytetyt lyhenteet pitää avata ja laittaa linkki toimintaan tutustumista varten esim. Ohjaamojen ONNI-toiminta, LUMATE-strategia, ankkuritoiminta, Et ole yksin -palvelu, muistiorganisaatioiden kokoelmapolitiikka, etsivä kulttuuritoiminta jne.

Yhtenä huomiona aluehallintoviraston perusturva oikeus ja luvat -vastuualueelta todettiin, että ohjelmassa olisi syytä käyttää nuorison lisäksi myös lapsi-termiä. Lapset ovat alle 18-vuotiaita. Termin käyttö viittaa vahvasti ja selkeästi siihen, että kohderyhmä on erityisen haavoittuvassa asemassa oleva. Yksinomaan viittaus lapsistrategiaan ei ole riittävä. Nuorisolakiin viitaten aluehallintoviraston nuorisotyöstä vastaavat puolestaan pitävät nuori-termiä oikeansuuntaisena ohjelman koskettaessa 12-25-vuotiaita.

Liikunta on hyvin huomioitu hyvinvoinnin yhtenä keskeisenä pilarina ja sen harrastamisen edellytyksiä halutaan ohjelmassa kehittää. Move-mittaukset mainitaan ohjelmassa, niiden antamaa tietoa lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn tilasta vuodelta 2023 ei niinkään. Esimerkiksi peruskoulun 5.- ja 8.-luokkalaisten poikien fyysinen toimintakyky on vahvistunut valtakunnallisesti. Tyttöillä useita vuosia kestänyt fyysisen toimintakyvyn heikentymisen trendi näyttää tasaantuneen. Tiheämmin asutuilla kaupunkiseuduilla lasten ja nuorten toimintakyky on selkeästi parempi kuin harvaan asutuilla alueilla. Ohjelmassa ja sen toimenpidesuunnitelmissa tulee kiinnittää huomiota myös näihin tiedossa oleviin lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn alueellisiin eroihin.

Nuorten heikentyntä lukutaitoa ei ole ohjelmassa mainittu. Se on samankaltainen nykyhetken toimintaympäristöön liittyvä ilmiö kuin liikkumattomuuden/fyysisen toimintakyvyn heikkenemisen, ja tutkimuspohjaa aiheesta löytyy. Toimenpiteenä voisi nähdä kansallisen lukutaitostrategian ja -ohjelman (<https://lukuliike.fi/kansallinen-lukutaito-ohjelma/kansallinen-lukutaitostrategia-2030-2/>), jolla pyritään edistämään kaikenikäisten lukutaidon vahvistumista.

Vaikka nuorten elämään liittyen nostetaan esille paljon uhkia ja riskejä, valtaosa nuorista voi hyvin. Toivomme, että nuorisopoliittinen ohjelma huomioi nuoret myös yhteiskuntamme voimavarana.

Liljeström Anu
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Kohonen Kirsi
Itä-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastojen yhteinen lausunto